

Cryptosporidiosis

Ano ang cryptosporidiosis?

Ang Cryptosporidiosis (tinutukoy din bilang "Crypto") ay isang sakit sa pagtatae na dulot ng isang parasitiko na tinatawag na *Cryptosporidium parvum*.

Sino ang nakakakuha ng cryptosporidiosis?

Maaaring magkaroon ng cryptosporidiosis ang sinuman, ngunit mas karaniwan ito sa mga taong wala pang dalawang taong gulang, naglalakbay, nagtatrabaho sa mga hayop, o personal na nakikipag-ugnayan sa isang taong may ganitong sakit. Ang mga taong may mahinang immune system, tulad ng mga taong may sakit na HIV o mga tumatanggap ng chemotherapy, ay mas madaling kapitan sa sakit. Ang *Cryptosporidium* ay isa rin sa responsable sa paglaganap ng mga sakit sa mga bata at kawani sa mga sentro ng pangangalaga ng bata.

Saan matatagpuan ang *Cryptosporidium*?

Ang *Cryptosporidium parvum* ay matatagpuan sa buong mundo, kabilang ang Estados Unidos. Karaniwang malalinan ito sa maliit na bituka ng mga tao at hayop. Anumang aso, pusa, hayop sa bukid o ligaw na hayop, kabilang ang mga ibon, isda, at reptilya, ay maaaring mahawa, kahit na ang mga guya ang pinaka-malamang na hayop na mahawaan. Kapag ang isang tao o hayop ay nahawahan, ang parasitiko ay nagpaparami at bumubuo ng mga mikroskopikong parang itlog na hugis (oocysts) na naipapasa sa dumi (stool) ng nahawaang tao o hayop. Ang mga oocyst ay nananatili sa dumi mula sa oras na magsimula ang mga sintomas hanggang sa ilang linggo pagkatapos tumigil ang mga sintomas. Ang dumi ng tao ay ginagamot upang alisin ang mga organismo na nagdudulot ng sakit kabilang ang *Cryptosporidium*. Ang mga dumi ng mga nahawaang hayop ay maaaring naroroon sa lupa o napupunta sa mga sapa at lawa. Ang mga oocyst ay maaaring mabuhay ng anim na buwan o higit pa sa tubig, at lumalaban sa mga disinfectant. Maaaring mahawahan ng mga oocyst ang tubig na ginagamit para sa pag-inom, patubig, o paglilibang.

Paano kumalat ang cryptosporidiosis?

Ang *Cryptosporidium* ay matatagpuan sa mga bituka ng mga nahawaang tao at hayop at nilalabas sa dumi. Ang mga tao o hayop ay maaaring mahawa pagkatapos lunukin ang parasitiko kapag kumakain ng kontaminadong pagkain, humahawak ng mga bagay na kontaminado ng dumi, o pagkatapos madikit sa dumi ng tao o hayop na nahawahan. Ang hindi naghuhugas ng mga kamay ay maaaring ilipat ang parasito sa bibig, na makakahawa sa tao. Ang mga tao ay maaari ding mahawa sa pamamagitan ng paglunok ng tubig na kontaminado ng parasito sa mga batis, ilog, lawa, o palanguyan.

Ano ang mga sintomas ng cryptosporidiosis?

Ang Cryptosporidiosis ay nagdudulot ng matubig na pagtatae at pananakit ng tiyan. Maaaring mangyari ang pagsusuka at mababang antas ng lagnat. Ang mga sintomas ay maaaring tumagal ng isa hanggang dalawang linggo. Ang ilang mga tao ay maaaring mahawaan ngunit walang anumang mga sintomas ng sakit. Sa mga taong may mahinang immune system, ang cryptosporidiosis ay maaaring magdulot ng matinding pagtatae na nagbabanta sa buhay. Kabilang sa mga taong may pinakamalaking panganib para sa malalang sakit ang mga may sakit sa HIV, ang mga tumatanggap ng chemotherapy para sa kanser, o ang mga umiinom ng mga gamot na pumipigil sa kanilang immune system.

Gaano kabilis lalabas ang mga sintomas pagkatapos ng pagkakalantad?

Karaniwang nagkakaroon ng mga sintomas dalawa hanggang sampung araw pagkatapos ng pagkakalantad, na may average na pitong araw.

Paano sinusuri ang cryptosporidiosis?

Nasusuri ang Cryptosporidiosis sa pamamagitan ng pagsusuri sa mga sample ng dumi sa ilalim ng mikroskopyo o sa pamamagitan ng paggamit ng mga molecular test (hal., polymerase chain reaction (PCR)) sa laboratoryo.

Ano ang gamot para sa cryptosporidiosis?

Ang mga taong may malusog na immune system ay karaniwang gumagaling nang walang anumang gamot. Ang mga taong may pagtatae ay dapat uminom ng maraming tubig upang makatulong na maiwasan ang dehydration. Minsan ginagamot ang Cryptosporidiosis ng gamot para sa anti-parasitic. Tutukuyin ng iyong tagapagbigay ng pangangalagang pangkalusugan kung kinakailangan ang paggamot.

Paano maiiwasan ang cryptosporidiosis?

- Iwasan ang tubig o pagkain na maaaring kontaminado, kabilang ang hindi pasteurized na gatas. Huwag uminom ng tubig nang direkta mula sa mga batis, lawa, bukal o anumang hindi kilalang pinagmumulan ng tubig. Kung pinaghihinalaan mong hindi ligtas ang iyong inuming tubig, pakuluan ito ng isang minuto bago gamitin.
- Palaging maghugas ng kamay gamit ang sabon at tubig pagkatapos gumamit ng palikuran o magpalit ng lampin, bago humawak ng pagkain, pagkatapos humawak ng dumi ng hayop (lalo na sa mga guya na may pagtatae), at pagkatapos magtanim o iba pang direktang kontak sa lupa.
- Kung nagtatrabaho ka sa isang child care center kung saan nagpapalit ka ng lampin ng mga bata, maghugas ng kamay nang maayos sa pagitan ng bawat bata at bago humawak ng pagkain. Kung gagamit ka ng guwantes, magpalit ng guwantes at maghugas ng kamay sa pagitan ng bawat bata.

- Kung aalagaan mo ang mga pasyenteng may cryptosporidiosis, maghugas ng kamay pagkatapos maligo ang mga pasyente, mag-alis ng laman ng mga kama, magpalit ng maruming linen, o sa tuwing makakadikit ka sa dumi ng pasyente.
- Kung mayroon kang cryptosporidiosis, hugasan nang madalas ang iyong mga kamay upang maiwasan ang pagkalat ng sakit sa ibang miyembro ng iyong bahay.
- Ang mga taong may pagtatae ay hindi dapat gumamit ng mga pampublikong pasilidad sa paglangoy habang may sakit at sa loob ng ilang linggo pagkatapos tumigil ang mga sintomas.

Dapat bang ibukod ang mga taong may cryptosporidiosis sa paaralan o trabaho?

Dahil naipapasa ang *Cryptosporidium* sa stool, ang mga bata at kawani sa mga child care center, mga manggagawa, at foodhandler ay hindi dapat pumasok sa paaralan o trabaho habang sila ay nagtatae. Pagkatapos ng pagtatae, ang mga tao ay maaaring bumalik sa trabaho o paaralan, ngunit dapat nilang maingat na hugasan ang kanilang mga kamay pagkatapos gumamit ng banyo. Ang *Cryptosporidium* ay maaari pa ring maipasa sa dumi ng tao sa loob ng ilang linggo pagkatapos tumigil ang mga sintomas.

Paano ko pa higit na matutunan ang tungkol sa cryptosporidiosis?

- Kung mayroon kang mga alalahanin tungkol sa cryptosporidiosis, makipag-ugnayan sa iyong tagapangalaga ng kalusugan.
- Tawagan ang iyong lokal na departamento ng kalusugan. Ang isang direktoryo ng mga lokal na departamento ng kalusugan ay matatagpuan sa <http://www.vdh.virginia.gov/local-health-districts/>.
- Bisitahin ang website ng Centers for Disease Control and Prevention sa <http://www.cdc.gov/parasites/crypto/>.

Setyembre 2018